

Володимир В'ЯТРОВИЧ

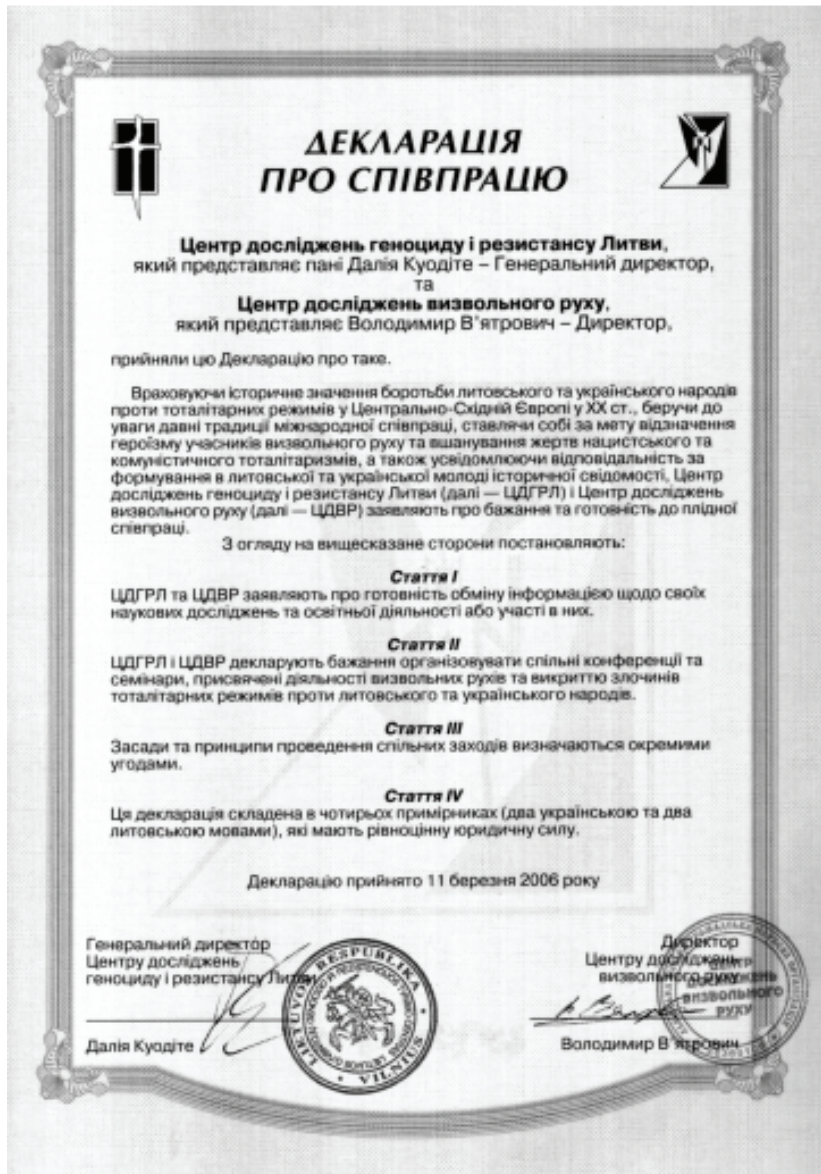
МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦДВР

Останнім часом активізувалася міжнародна діяльність Центру досліджень визвольного руху. В лютому відбулася презентація ЦДВР та його видань у Москві, влаштована Організацією українців Москви. Ще в кінці 2005 р. нав'язано контакт із Центром досліджень геноциду і резистансу Литви. Директор ЦДВР Володимир В'ятрович побував у листопаді 2005 р. в центральному офісі цієї організації у Вільнюсі. Під час зустрічі обговорено умови співпраці, заплановано спільні заходи, а також домовлено публікувати у виданнях обох Центрів матеріали, присвячені визвольним рухам Литви та України.

Першим заходом у рамках співпраці між установами стало проведення 11–18 березня у Львівському історичному музеї виставки «Війна після війни. Литовський антирадянський збройний рух опору 1944–1953-х рр.». В урочистому відкритті виставки взяли участь директор ЦДГРЛ п. Далія Куодіте, директор Музею геноциду і резистансу Євгеніус Першктейніс, директор ЦДВР Володимир В'ятрович, представники Львівської обласної державної адміністрації, почесного консульства Литви у Львові, Львівського крайового братства ОУН-УПА. Тоді ж було урочисто підписано декларацію про співпрацю між ЦДВР і ЦДГРЛ, якою передбачено постійний обмін науковою інформацією, проведення спільних заходів та підготовку спільних публікацій.

Наступним кроком стало проведення 7 квітня у Вільнюсі круглого столу «Прибалтика і Україна: в пошуках історичної справедливості». Учасниками наради, крім литовців, були науковці Латвії та Естонії. В ході наради обговорено особливості організації досліджень визвольних рухів та діяльності радянського окупаційного режиму. Особливу увагу звернено на роль таких досліджень у суспільно-політичних процесах сьогодення, зокрема розглянуто питання політики люстрації. Досвід прибалтійських колег, безперечно, стане в пригоді українським науковцям, що лише розпочинають свій шлях у цьому напрямку.

Практичним результатом нарад стало рішення організувати у 2007 р. в Києві міжнародну конференцію, присвячену діяльності антикомуністичних рухів опору в країнах Центрально-Східної

Декларація про співпрацю між ЦДГРЛ та ЦДВР

Директор ЦДВР Володимир В'ятрович і директор ЦДГРЛ Далія Кюдіте під час підписання «Декларації про співпрацю»

Європи. Крім того, домовлено створити спільний портал, на якому розміщуватимуться документи каральних органів СРСР, що перебувають у розпорядженні істориків Прибалтики. Адже науковцям цього регіону після розвалу імперії вдалось отримати дуже цінні матеріали НКВД-МГБ-КГБ, більшість яких досі засекречено в архівах Москви та Києва. Створення такого порталу зробить ці документи доступними для науковців усього світу та дасть змогу відтворити цілісний комплекс матеріалів, які зараз розкидані по різних країнах. За час перебування у Вільнюсі науковці ЦДВР мали унікальну можливість попрацювати в бібліотеці Литовського КГБ і зробити копії документів, що стосуються діяльності каральних структур тоталітарного режиму і їхньої боротьби проти визвольних рухів.

На осінь 2006 р. заплановано презентацію у Вільнюсі виставки світлин УПА, яку зараз готують співробітники ЦДВР. Після цього планується її експонувати в інших країнах Прибалтики.

Співпраця з литовцями є важливою не тільки з наукового чи пропагандистського погляду, але й з суто практичного. У спілку-

ванні з ними українські науковці дізналися багато цікавого про особливості організації досліджень підпільних рухів і їх популяризації, про функціонування спеціально створених для цього державних установ.

У березні 2006 р. науковці ЦДВР зав'язали цікаву співпрацю зі словацькими дослідниками. 16 березня в Університеті Матея Бели в Банській Бистриці відбулася конференція «УПА в історії післявоєнної Чехословаччини 1945–1947 рр.», у якій взяв участь представник ЦДВР. За результатами конференції готується збірник статей. Важливо, що співпраця зі словацькими колегами не припинилася після цієї конференції. Основа для її продовження – велике зацікавлення діяльністю УПА з боку істориків Словаччини – тут, зокрема, є ціла група дослідників, які займаються цією темою. В ході зустрічей з ними вирішено створити спільну наукову працю про діяльність УПА та українського підпілля. До реалізації проекту планується залучити також чеських і польських дослідників.

Делегація ЦДГРЛ разом з працівниками ЦДВР

19–20 квітня у м. Банській Бистриці відбувалася конференція «Словацька республіка 1939–1945 очима молодих істориків», в якій брали участь представники ЦДВР. Володимир В'ятрович, директор Центру виступив із доповіддю «Чехословаччина 1945–1948 років очима українських повстанців». Окремо домовлено про дальшу реалізацію спільного проекту «Діяльність українського націоналістичного підпілля у Словаччині 1945–1948 рр.» Для цього готується і незабаром буде підписана угода про співпрацю між ЦДВР та Університетом Матея Бели у Банській Бистриці. Під час конференції встановлено контакт зі словацьким Інститутом національної пам'яті і чеською Комісією документації та досліджень злочинів комунізму.

Налагоджена ЦДВР міжнародна співпраця корисна і щодо запозичення передового закордонного досвіду у галузі збереження національної пам'яті, і щодо популяризації у світі тематики українського визвольного руху. Тому найближчим часом вона поглиблюватиметься та поширюватиметься, охоплюючи нові закордонні інституції.

Ігор ДЕРЕВ'ЯНИЙ

ПАВЛОКОМА-2006: ПРИМИРЕННЯ ЧИ ПОСИЛЕННЯ КОНФЛІКТУ?

Ідея відкриття меморіалу загиблим українцям у с. Павлокомі на території Польщі за участю президентів та найвищих церковних ієрархів обох держав – великий крок назустріч примиренню двох націй у гострих та болючих питаннях історії. Згадаймо про відкриття 2003 р. в тому ж таки селі меморіалу загиблим полякам за участю президентів України та Польщі. Тоді поляки затаврували українців як убивць, не зваживши на шовіністичну політику польської влади щодо українського населення на Волині у 1920–1930-х рр., що й призвела до подій 1943 р. Здавалося б, цього дня – 13 травня 2006 р. – мала відновитись історична справедливість, запанувати відчуття моральної сатисфакції та душевного умиротворення: «Нарешті зрозуміли!», «Нарешті визнали!»

Та не завжди бажане стає дійсним. Уже порівнюючи промови української та польської сторін, відчуваємо великі відмінності у постановці та розв'язанні проблем. Вони стосуються передовсім ставлення до своєї історії, вшанування героїв та жертв подій, що минули.

Щоб роз'яснити проблему, варто навести історичну довідку про події в с. Павлокомі на Перемищині. Трагедія відбулася 3 березня 1945 р. У ніч на 3 березня кількасот поляків Армії Крайової (АК) на чолі з поручником Юзефом Бісом – «Вацлавом» напали на с. Павлокому, де жили здебільшого українці. Цієї ночі загинуло близько 50 осіб, серед них багато жінок та дітей. Наступного дня поляки розпочали у селі пошук «банд УПА», коли ж їх не виявили, то вдалися до розправи над мирним населенням. Українців загнали до церкви, де катували, а потім усіх розстріляли. Особливою жорстокістю відзначилися при вбивстві священика – його, прив'язавши до коня, волочили по дорозі, а потім били кийками, поки він не помер. Убитих українців закопали у ямі, не поставивши жодного хреста, не відправивши Служби Божої. За твердженням історика Євгена Місила, в Павлокомі було знищено від 366 до 500 осіб. Є й інші відомості: від 300 до 600 осіб.

Урочистості 13 травня 2006 р. почалися з літургії, а проповідь виголосив кардинал Любомир Гузар. Він, не згадуючи безпосередньо про проблему та дотримуючись принципів умиротворення, толерантності до обох народів, спонукав просити пробачення та пробачати. Промова архієпископа Юзефа Міхаліка (Голови Поль-